

Referat fra historielagsmøtet 2. februar 2023

på Austad grendehus klokka 19.

«De første», om utvandrerne i 1825 v/Arne Lervik

«Hvem var de – hvorfor dro de – hvordan var reisen over – hva møtte de?»

Antall oppmøtte denne kvelden var 35 stykker.

Leder Arne Lervik åpnet møtet og presenterte programmet for kvelden. Han viste også frem bøkene/kildelista for kveldens program, som tilhørerne kunne kikke og bla i underveis.

Blant annet:

Bøkene om *Cleng Peerson* skrevet av Alfred Hauge

Lyngdalsboka fra år 2000 utgitt av Lyngdal historielag

Lyngdal – fra istid til nåtid av Sigurd Eikeland

Norwegian immigrants to the United States, Gerhard B. Naeseth

«*The Sloopers*» utgitt 1961 / the Sloopers society.

De 9 første fra Austad

- Nils (Niels) Korneliussen (Corneliussen) født 1791 (Austad 1 side 114) med hustru Malene (Mallene).
- Engel Serene Sørensdatter Reiås 23 år. (Austad 2, side 167).
- Zakarias Pedersen 19 pr, bror Arian Tønnes Pedersen Oustad 17 år, søster Elisabeth Serene Pedersdatter 24 år (Austad 2, s. 265 – Tjødnebakken).
- Sigbjørn Tobias Jensen Aas 39 år (Austad 2, side 43).

Antall utvandrere:

I 1825 dro 53 stk. Fortsatte i sporadiske grupper frem til 1837 og 1838 der henholdsvis 223 og 359 dro over. Veldig mange reiste innom samme steder som de første 53, som dannet «morkolonien Norway», der de fikk råd og husly før de reiste videre.

Hvorfor 1825

- 1620, Mayflower kommer til Boston med pilegrimer som søkte friheten i Amerika.
- Levekår i Norge, bondesamfunn, fattigdom og slit, øvrighetens maktutøvelse (prest og lensmann).
- Han Nielsen Hauge skapte på slutten av 1700-tallet bevegelse i norsk kirkeliv gjennom vekkingsbevegelsen og lekmannsbevegelsen som protesterte mot en del av det kirka/presteskapet sto for på den tida.
- 1807 – Terje Vigen – mange havnet i prisonen, i engelsk fengsel. Kvekerne drev humanitært arbeid og mange av de innsatte ble derfor påvirket av kvekerne. Etter at fangene løslates i 1814 løslates disse og kvekersamfunn dannes. Disse hadde det ikke bare lett, og blir ikke anerkjent av myndighetene før i 1845. Kvekerbevegelsen, også kalt «Vennesen samfunn», ble etablert av George Fox i 1652.

Cleng Persson

Født i 1783 og vokste opp i Tysvær. Mann med utreisetrang og han reiste i 1821 til USA for å sjekke forholdene for immigranter på oppdrag fra kvekerne i Stavanger.

Overfarten for de første 53

Avreise 4. juli 1825. Reisen tok 98 døgn i mye dårlig vær på sluppen «Restaurationen». Lite plass og kummerlige kår. Folkene som dro var småbønder, håndtverkere og sjømenn. 27 kvekere og av de resterende 52 var mange Haugianere.

Sluppen var en uke i Madeira i begynnelsen av august. De ankom New York 9. oktober. 200-års jubileum i 2025, da blir det sikkert markeringer både i Norge og Amerika.

Velkomsten de fikk var at det var snakk om at amerikanske myndigheter skulle ta arrest i alt, blant annet på grunn av at de var for mange på skipet. Men gjennom kontakter ble de benådet og reiste videre. De hadde med svensk jern i ballasten for å ha noe å tjene penger på i Amerika, men prisen på jern falt veldig og dette ble ikke en stor suksess.

Reisen fra New York – Albany – Kendal/Murray

Reisen gikk på elva Hudson.

Kom gjennom en ny kanal i Niagara til Kendall/Murray, like ved Niagara Falls. De var framme der i november. Vanskelig å starte jordbruk. De var også skuffet over landskapet som jo var pent, men vanskelig å drive jordbruk i.

Livet i Kendall

Hele gjengen bodde i ett stort hus som Persson hadde fått reist. Der bodde alle sammen i starten. Etter hvert sendes Cleng ut på ny kartlegging til La Sall County og etablere «Norway» ved Fox River. Dette ble «morkolonien» som mange nordmenn senere reiste innom. Gruppen delte seg etter hvert videre til nye og billige områder, for eksempel Beaver Creek.

Fox river og Norway

Gode muligheter med elv, lite skog og lettere å dyrke. De møtte også her noen utfordringer, for eksempel indianere i nærheten, prairiebrann, lite skog og materialer, harde vindre, varme somre, lange avstander, moskito og banditter. Nordmennene møtte også ukjente dyr og vekster, blant annet gresskar, klapperslanger, mais, kalkun og prairieulv eksempelvis. Fra starten av hadde de raskt oppførte, men dårlige hus. Mat ble laget over åpen ild.

Norway i dag

Vi får se bilder av Arnes reise til Norway, blant annet fra museet i den gamle kirka. Butikken «Norway store» med fiskeboller og annet vi kjenner til. I nærheten ligger «Stavanger».

Utvandringen fra Norge gikk i bølger

Første bølge i 1866 – 1873

Andre og største bølge i 1879 – 1893

Tredje bølge i 1903 – 1910

Fjerde bølge i 1923 – 1929

Den siste bølgen i 1950 – 1970

805 000 stykker utvandret i perioden 1825 til 1943.

I de senere bølgene ble det vanligere å reise over for å jobbe, for så å reise hjem til Norge igjen.

Utvandringen var viktig for å lette trykket i Norge både befolkningsmessig og ideologisk.

The homestead act sørget for at man kunne gratis «få» 160 acre ca 640 mål jord. Men det fulgte med en del gebyrer o.l. slik at dette ikke var så lett om ikke man hadde god kreditt.

Arne avsluttet med å fortelle om egne erfaringer fra reise i «utvandrerens fotspor» i Amerika.

I salen satt det en kveker. Vi fikk se blader fra Kvekersamfunnet, blant annet Martin Nags «Lysets børn» - sagaen om Kvinesdal-kvekerne. Og ble tipset om at disse kan bestilles av Kvekerforlaget om man er interessert.

*Filmtips: *Utvandrerne* som akkurat har gått på kino.

--- kaffepause med kringle og kaffi ---

Det kom frem i pausen at to stykker i salen hadde slekt som var blant de første 53.

Om kvekernes rolle:

Hvorfor flyttet de fra Norge? Det var veldig vanskelig her, blant annet for dem som ikke ville i militæret. De kunne bli fratatt ei ku (kanskje de bare hadde to) som straff for dette. De engelske kvekerne kom til Norge. *Dissenterloven fra 1845* gjorde det lovlig for andre kristne trossamfunn å etablere seg i Norge. Ellers var du utsatt hvis du tilhørte en religion utenfor statskirka. Etter hvert kom også militærnektekterloven som gjorde det lettere for blant annet kvekerne.

Risdal Touring fortalte om tur i disse områdene i USA, «det norske Amerika», med rabatt for medlemmer i historielag i Agder. Turen går høsten 2023, kontakt Risdal Touring for mer info.

Neste møte:

Årsmøte i Austad historielag 2. mars klokka 19 på Austad grendehus. Tema etter årsmøtet blir handel og butikker i Austad, basert på gamle avisannonser som Gjert Caspersen har funnet frem til nå som lokalavisene er digitalisert.

Førstkommende søndag er det «kom deg ut-dag» og styremedlem Harald Storaker tar med folk på tur opp den nye sherpa-trappa klokka 13-15.

Referent R. Fredbo